

A BÁNYA

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
 Egész évre .. 12 K. | Félévre .. 6 K.
 Negyedévre .. 3 K.
 HIRDETÉSEK DIJSZABÁS SZERINT.

Felolós szerkesztő:
Dr. BISCHITZ BÉLA.
 Főmunkatárs:
CSORBITS LÁSZLÓ.

Megjelenik minden vasárnap.
 Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Budapest, VIII., Kender-utca 6. szám.
 Telefon-szám: 108-00.

Közlemények átvételét csakis a forrás megnevezésével engedjük meg.

„A Bányáya“

Nem hiuság, de örömteljes kötelesség registrálnunk működésünknek, lapunk irányának legilletékesebb elismerését. Ezt az elismerő dicséretet nyújtja nekünk *Andreics János* m. kir. főbányatanácsos, a ki „Bányászat és Kohászat“ cím alatt a „*Bányászati és Kohászati Lapok*“ f. évi március hó 15-iki számában ép oly érdekesen, mint tanulságosan értekezvén mindazon teendőkről, a melyek a bányászat és kohászat fellendítése és felvirágoztatása érdekében fogānatosítandók, foglalkozik a szakirodalommal is. Megemlékszik arról, hogy a

„Bánya és Kohóvállalatok Egyesülete mily intensiv közgazdasági működést fejt ki és megjegyzi, hogy ez az Egyesület még orgánummal nem rendelkezik.

Azután így folytatja:

„Folyóirodalmunk a mult év végén meggazdagodott „A Bányáya“ című lappal, mely eddigi tartalmából ítélve — tehetségesen igyekszik a bányászat és kohászat közgazdasági irányzatát szolgálni és a bányászat előmozdításában tevékeny részt venni. Örömmünket fejezhetjük ki tehát e lap születése fölött, őszintén kívánva, hogy minél jobban megerősödvē haladjon közös céljaink elérésében“.

Igaz köszönetet mondunk ezért az ép oly előkelő helyről jött, mint előkelő helyen megjelent elismerésért. Pár havi működés után ért bennünket ez az elismerés, a mely büszkeséggel tölt el bennünket. Programunk ugyanaz, mint azon legjobbaké, a kik hazánk bányászata és kohászata terén oly kitartó buzgósággal működnek. Működésünk iránya teljesen azonos az ő üdvös működésük irányával. Céljaink közösek: a hazai bányászat és kohászat felvirágoztatása. És kéz kézben dolgozva, ezt a célt el is érjük.

Az állami köszénbányák fejlesztése.

A képviselőház március 18-án kezdte meg az állami köszénbányák fejlesztéséről szóló törvényjavaslat tárgyalását, melynek menetéről a következőkben számolunk be:

Elnök: Következik az állami köszénbányák fejlesztéséről szóló törvényjavaslat. Az előadó urat illeti a szó.

Hoitsi Pál előadó: T. képviselőház! (Halljuk! Halljuk!) Mióta a köszén a modern technikának és a modern gyáriparnak egyik leglényegesebb és legnélkülözhetetlenebb anyagává lett és mióta a magánéletben is közbiztonságot képez, azóta minden országban kísérletet tettek arra nézve, hogy a köszén árát mesterségesen rugtassák fel. (Igaz! Ugy van!) Ez ilyen anyagnál nagyon könnyű és nagyon veszedelmes.

Könnyű azért, mert a köszénbányák rendszeren nagyon kevés embernek tulajdonai. (Ugy van!), ellenben a köszén milliiónak és milliónak napi szüksége (Igaz! Ugy van!); veszedelmes pedig azért, mert egyes emberek javáért milliók szenvednek, sőt szenved egyes országok egész ipara.

Ez vezette a pénzügyminiszter urat arra, hogy már ezelőtt két esztendővel, különösen az akkori viszonyok nyomása alatt kísérleteket tegyen arra nézve, hogy Magyarország a jövőre nézve lehetetlenné váljék az, amit pl. Németországban az u. n. szénbányák tulajdonosai következtében szinte országos csapássá vált. Akkor bejelentette a miniszter ur ez actióját, most pedig törvényjavaslatba öltöztetve terjesztett a ház elé.

Megszerezte a vrdniki bányát, amely ma nemcsak egy nagy vidék szükségletét fedezi, hanem kivételre is elegendő anyagot nyújt; Szerbiába már is 3000 waggon szén szállít, melyből csak 1000 a darabos és aknaszén, 2000 legrosszabb minőségű porszén és ott mégis vevőre talál. Megszerezte a miniszter ur a Bozovics környékén levő bányákat is, amelyek szintén meglehetősen nagy mennyiségű szénnek foglalkozni és legújabbban a komló bányát is, melynek szene Magyarországon a legkiválóbbak közé tartozik, úgy, hogy ezzel a magyar tengerészet szükségletét és a haditengerészet szükségletének jelentékeny nagy részét lehet majd ellátni, mert minősége megközelíti az angol szénét.

Azonkívül a miniszter ur felbontotta a Petrozsényben az állami bányára vonatkozólag a salgótarjáni bányatársulattal fennállott szerződést. E bányák eddig teljesen parlagon heverték. A társulat mindössze 200.000 korona bért fizetett az államnak, de az állami területről egyetlen egy métermázsa szén sem fejtett le. Megszerezte magának a bér szerződést, hogy egyrészt a kolóniát és a munkásházakat használhassa, másrészt, hogy az államnak itt konkurenciát ne csinálhasson.

A pénzügyminiszter ur ezek után rövid idő alatt remélhetőleg 20–22 millió métermázsa szén fog produkálhatni olyan helyekről, amelyek eddig nem termeltek. Így az ország egyrészt itthon fogja szénszükségletének legnagyobb részét fedezhetni (Helyeslés.) és amennyiben a legfinomabb és legjobb minőségű szénben mégis importra leszünk utalva, annak fejében a kisebb kvalitású szeneket más országokba kivihetjük. (Élénk helyeslés.), mint ahogy említettem is az imént, hogy tekintetben már is megindult az akció; másrészt az árak fejlődésére mérséklő hatást lehet gyakorolni, mert 20 vagy 22 millió új szénanyag jelenvén meg szénpiacunkon, nem leszünk kiszolgáltatva néhány üzérkedő nagy vállalatnak. (Ugy van!), amelyek az országot szinte korlátlanul sarcolhatják.

A vételár fejében fizetett összeg 8 millió korona, a szükséges beruházások 27 millió koronát igényelnek.

Farkasházy Zsigmond: Nagyon jó üzlet, csak hogy nem az államnak.

Hoitsi Pál előadó: Nemcsak az állam szempontjából, hanem általában kiváló, kitünő üzlet.

Farkasházy Zsigmond Ezt kétségbe vonják a szakértők is!

Hoitsi Pál előadó: Múltotassék tekintetbe venni, hogy harmadéve azért, mert a szén árát mesterségesen felrugtatták, az államvasutak egyetlen egy esztendő alatt 11 millió koronával fizettek többet. (Ugy van.) Ha tehát ezzel a ténnyel szemben azt látjuk, hogy a t. miniszter ur óvakodik ettől és védekezik ez ellen (Élénk helyeslés) és ha ez az egész védekezés 35 millió koronába kerül, amelynek fejében azonban 22 millió métermázsa szén fogunk produkálni és elhárítjuk magunktól annak lehetőségét, hogy az államot megsarcolhassák. (Élénk helyeslés) akkor ez igenis kitünő, fényes üzlet és kérem a t. képviselőházat, hogy méltóztassék ezen javaslatot elfogadni. (Élénk helyeslés a baloldalon és jobbfelől.)

Lázár Pál: T. képviselőház! (Halljuk!) Részemről közgazdasági szempontból csak kivételesen tarthatom indokoltnak az állami üzemek létesítését. Indokoltnak tartom akkor, midőn pl. rizikóval egybekötött vállalatoknak megalakításáról van szó, amely vállalatokra az államnak közszempontból szüksége van. Akkor kívánatos, sőt az állam kötelességének tartom azt, hogy az állam vegye kezébe az iniciatívát és ezen üzemeket tényleg létesítse. Így pl. a köszénbányászattal nagyon rokonművelési ág a petroleum-aknázása. A petroleum-fúrásokat és ennek az üzemek Magyarországon való létesítését igenis elsősorban állami feladatnak tartanám, mert ez annyira rizikóval járó üzlet, hogy erre magánvállalkozó alig vállalkozik, pedig Magyarországnak erre rendkívül nagy szüksége van és rendkívül nagy horderővel bír az ország közgazdaságára nézve, hogy a nyers petroleum tekintetében ne legyünk egyedül az Ausztriából való behozatalra utalva. Ezenkívül indokoltnak tartom az állami üzemet akkor is, hogyha magában az országban nem termelnek a fogyasztás kielégítésére elegendő mennyiséget, vagy pedig hogyha mesterségesen uton pl. kartellek, vagy trösztök útján bizonyos termelési ágban annyira felverik az árakat, hogy ebből a köznek hátránya származik. Ekkor is indokoltnak tartanám az állami üzem létesítését.

Vizsgáljuk meg, hogy vajon a jelen esetben nem forog-e fenn az utóbbi körülmény.

Kubik Gyula: Bizony nagyon is fenforog!

Lázár Pál: Majd azután tessék megmondani, ha előadtam érvelésemet.

A pénzügyi bizottság úgy látszik, erre az álláspontra helyezkedik, legelább ennek tudom be az indokolásnak azt a részét, amely azt mondja, hogy (Olvasza) „Míg a többi szükségletet képező tömegárak piaci ára a kínálat és kereslet aránya szerint igazodik, addig a köszénre nézve nem mindig ez az eset.“ Azt hiszem t. ház, hogy ez az indokolás nem állja meg a helyét. A közgazdasági igazságok terén nincs kivétel; az árak mindig a kínálat és kereslet viszonya szerint igazodnak. (Mozgás balfelől.) Miért szokott fel annak idején a köszén ára? Azért, mert nagy volt a kereslet és kevés volt a kínálat. (Mozgás és ellentmondások a jobboldalon és balfelől.)

Lázár Pál: Mi következik abból, hogy pl. 3 év előtt, amint az előadó ur is említette, rohamosan felszokott a szén ára. Hogy nagyobb volt a kereslet, mint a mennyit produkálni lehetett. Ez egy természetes folyamat. Amint leszek bátor rámutatni, a kínálat természetesen folytonosan igyekszik a kereslethez simulni és szénbányáink ebben a tekintetben oly nagy rekordot értek el a produkció emelésében, amelyre csak büszkék lehetünk, úgy hogy a pénzügyminiszter ur törvényjavaslatához függesztett indokolásnak az a kitétele sem állja meg egészen a sarat, amelyben az mondatik, hogy (olvassa) „az üzemben levő hazai szénbányáink berendezésük és szállítóképességük tekintetében a beállott szükséglet fedezésére nem bizonyultak elégségeseknek.“ Azt hiszem, hogy akkor, midőn rohamosan emelkedik a kereslet, akkor nem lehet követelni, hogy máról-holnapra egy csapásra elérje azt a produkció, hanem a produkció

igyekeznek minden erejét megfeszítve ezt fokozatosan elérni.

Nem lehet ezt elérni különösen a szénbányászat terén, amidőn tudvalevőleg a szénbányászatban körülbelül 40.000 munkás van foglalkoztatva, s ha egyszerre sokkal több szénre van az országnak szüksége, ezt a munkásállományt mesterségesen szaporítani nem lehet, annál kevésbbé, mert hiszen külföldön és különösen Amerikában a szénbányászok sokkal nagyobb keresetet találnak és így csakis ezen külföldi emberekkel versenyezve lehetett a keresletnek megfelelni, versenyezve annyiban, hogy szénbányáink igen helyesen — mert részéről ezt csak helyeselhetem — kénytelenek voltak szénbányászainknak magasabb munkabéreket koncedálni. Ma ellenben ott állunk, hogy a munkabérek tekintetében munkásaink értékék a paritást. Ezt nem úgy értem, hogy egy métermázsza magyar szén fejteséért az a munkás ép annyit kap, mint a német munkás. Ez természetes is, mert a német szén belértéke annnyival nagyobb, hogy nem lehet azt súly szerint szembeállítani a miénkkel, hanem kaloria szerint. Ha azt vesszük, hogy 10.000 kalóriának Magyarországon való termeléséért milyen munkabért kap az illető munkás és hogy 10.000 kaloria mennyiségű szénnek Németországban való termeléséért mennyit kap, ebben a tekintetben a paritás teljesen eléretett, amiből az következik, hogy nekünk a munkabéreket mesterségesen emelni nem lehet addig, amíg nem vagyunk képesek a produkciót is aránylag emelni, a munkás által emeltetni, hogy ügyessége folytán többet tudjon produkálni és így többet tudjon szerezni. Egység szerint véve és kaloriák szerint számítva több munkabért fizetni nem volnának képesek a magyar bányák, mert nem tudnának a szomszéd területekkel versenyezni.

Ennek a tételnek felállítására annál inkább szükség van, mert a mint később lesznek bátor reátérni, tartani kell attól, hogy az állami szénbányászat ebben az irányban egészségtelen viszonyokat fog teremteni. Első sorban azonban igazolni akarom azt, hogy igenis téves az az állítás, mint hogyha a magyar bányák nem lettek volna abban a helyzetben, hogy ezen követelésnek megfelelőleg produkciójukat is emeljék. Téves ez az állítás azért, mert ha a statisztikát kezünkbe vesszük, ott erenézve a legpregnansabb adatokat találhatjuk. Itt van a kezembem egy statisztika, amelyet az 1897-től 1908-ig terjedő időről állítottam össze, amelyben ki van tüntetve a termelés, behozatal, kivitel és fogyasztás. És itt nagyon érdekes számokat találunk. Első sorban azt látjuk, hogy a termelés 1897-től 1904-ig 49.885.547 métermázsáról felemelkedett 66.245.125 métermázsára. Ez nagyon csekély kis emelkedés, fokozatos emelkedés; csak ennyivel emelkedett a termelés azért, mert ez ideig nem volt több szénre szükség, mert a bányák természetesen a termelést mindig lépést tartva a szükséglettel és csakis azáltal kényszerítve tudják csak fokozni. Ekkor azonban nagy ugrás állott be, amennyiben egyrészt iparunknak nagyobb volt a szükséglete, másrészt a vasutaknak is nagyobb volt a szükségletük és az a körülmény azután nagyobb kívánalmakat támasztott a bányákkal szemben.

Nézzük már most, hogy ezeknek a kívánalmaknak a bányák hogyan feleltek meg? 1904-től 1905-ig csak csekély az emelkedés, amennyiben a termelés 66 millióról felemelkedett 71 millióra; de most, miután ekkor már rohamosabban kellett a termelést fokozni, a következő emelkedés mutatkozik: 1906-ban 71 millióról 76 millióra emelkedik a produkció, 1907-ben már 78 millió és 1908-ban már 82 millió, úgy hogy 1905-től 1908-ig nem kevesebb, mint 21 millióval emelték a magyar szénbányák a produkciót. Azt hiszem ez oly nagyszerű és bámulatbaejtő produkcióemelést, hogy ezzel szemben nem indokolt az az álláspont, hogy esetleg félünk attól, hogy ezek nem lesznek abban a helyzetben, hogy a folyton emelkedő szükségletet ki tudják elégíteni. Oly bányászat, amely évenként körülbelül 10 millióval többet

tud produkálni a maga részéről, meg tudott volna felelni az állami szükségletnek.

Ezzel szemben azonban felvethetné valaki, hogy a produkció emelése dacára mindig fokozódott a behozatal is

Ami a behozatalt illeti: 1897-től 1907-ig a behozatal meglehetősen egyenlő volt, 14—14¹/₂ millió. Ekkor következett az ugrás, hogy 1905-ről 1906-ra a behozatal 14 millióról 18 millióra emelkedett, sőt 1906-ról 1907-re 18 millióról 29 millióra emelkedett. Itt azonban elérte a tetőpontot, mert most már a magyar bányák is abban a helyzetben voltak, hogy többet tudtak produkálni és esős következett, amennyiben 1907-ről 1908-ra az import 28.900.000 métermázsáról 24 millióra csökkent, úgy hogy 5 millió métermázsával kevesebb importáltatott egy évben, ami világos jele annak, hogy ez fokozatosan lejjebb fog szállni.

Vizsgáljuk meg azonban, hogy tulajdonképen mi okozta e behozatalt és van-e remény arra, hogy nagyobb produkcióval, akár az állami produkciót vesszük szemügyre, akár a magánprodukció fejlődését, sikerül-e a behozatalt teljesen eliminálni.

Merem állítani, hogy addig, amíg közös vámterületen leszünk Ausztriával és vámmentesen engedjük be a szenet máshonnan is, természetes, hogy teljesen nem fog sikerülni a behozatalt eliminálni. *(Mozgás és ellentmondás. Felkiáltások: Külföldi vámmentesség!)*

Wekerle Sándor miniszterelnök: Külföldről vámmentesen hozzák be a szenet.

Lázár Pál: A külföldi vámmentességre még visszatérek és arra, hogy szükséges azzal szemben megvédeni a mi szentünket.

A behozatal első sorban fekete szénben mutatkozik. Nagyon kevés a trifaili és még néhány szomszéd közbányánya behozatala, ahonnan geográfiai fekvésénél fogva egy kevés barna szenet hoz be az ország. Legtöbbnyire porosz szén az, amelyre iparunknak feltétlenül szüksége van; azonkívül van bizonyos mennyiségű feketeszen a szobafűtésre; ezt a publikum izlése keresi, úgy hogy azt hiszem, az alá a mennyiség alá, amely tíz évi átlagban mutatkozik és körülbelül 14 millióra tehető, az alá süllyedni a külföldi szén importja nem fog. Ezzel tehát számolnunk kell, ennyit mindenestre fogunk importálni, akár mennyit produkálnak is, egyrészt a geográfia helyzeténél fogva, másrészt a szükséglet miatt, mely a porosz szén iránt mutatkozik és amelyen más-ként, mint importtal, segíteni nem lehet.

Azt hiszem már most, hogyha szemügyre vesszük a kivitelt, teljes képet nyerünk szénforgalmunkról. (Halljuk.) A kivitel, sajnos, az utóbbi időben csökkent, eleinte nagyon szépen emelkedett. Kivitelünk 1897-ben alig volt 285.000 métermázsza és a kivitel fokozatosan emelkedett, úgy hogy egy standard számot értünk el 1905-ben, akkor a kivitel 189.770, 1905-ben a behozatal 109.234, a kivitel 130.864, 1906-ban a behozatal 199.213, a kivitel 46.000, 1907-ben a behozatal 184.500, a kivitel 37.400.

Méltóztatik látni, hogy majdnem megsemmisül a mi kivitelünk Szerbiába; ennek oka megint egy erőszakoskodás, melyet Szerbia velünk szemben elkövetett. Ott ugyanis egyszerűen u. n. obrt-adót róttak ki a mi szentünkre és pláne a brikettekre azt mondták, amit egyetlen kulturállam sem fogadott el, hogy az iparcikk és az érték 7 százalékával sújtották. Azonkívül most egy új beviteli vámot akar Szerbia. Igaz, hogy Szerbia azzal védekezik, hogy hiszen a saját termelését is megrója obrt-adóval. Csakhogy a dolog úgy áll, hogy Szerbiában a szénbányákat az állam maga tartja üzemben, úgy hogy az obrt-adót maga-magának fizetve, ezzel az ő termelését nem drágítja, hanem igen érélyes eszközt tart a kezében, hogy a más országokból való behozatalt meggátolja. Azon esetben, ha rá kerül a sor, — én részéről szeretném, ha mielőbb kerülne rá a sor, hogy Szerbiával kereskedelmi szerződést köthetünk, — ezt is a t. pénzügyminiszter ur figyelmébe ajánlom, hogy Szerbiától megköveteljük joggal a teljes viszonzóságot, mert ha

megengedjük, hogy a szerb szén bejöhet vámmentesen, akkor mi is vámmentesen akarunk oda kivinni. Ahol a viszonyosság megvan, ott én azután a magyar vállalatok sikerét nem féltém.

Nézzük t. képviselőház, hogy állunk a szénforgalmunkkal Szerbiában. Hogy képet adjak a szerbiai bevételről és kivételről, megemlítem a következő statisztikai adatokat: 1901-ben Szerbiából behoztunk 57.000 méter-mázsát, kivitelünk oda volt 261.000 méter-mázsá. 1902-ben a behozatal 87.000 méter-mázsá, a kivitel 167.000 méter-mázsá, 1903-ban behoztunk 112.000 méter-mázsát, kivittünk 220.000 méter-mázsát, 1904-ben a behozatal 74.790 méter-mázsá volt, 1906-ban is valamivel kevesebb maradt mint négy millió. Azután lejjebb ment és most már csak három millió. Ezt a kivitelt, azt hiszem, igenis lehet fokozni és mint leszek bátor reámutatni, fokozni is kell, különösen ha azt akarjuk, hogy az állami szénbányászat egyrészt versenyt ne támaszson, másrészt, ha azt akarjuk, hogy rentabilisak legyenek azok a szénbányák, amelyeket az állam megszeröz.

Azonban t. képviselőház, a kivitelnek nálunk vannak bizonyos mesterséges akadályai. Ma elsősorban azokat az államokat tekintjük, amelyekre utalva vagyunk a kivitel tekintetében, nevezetesen a Balkán államokat, itt elsősorban Romániával való szénforgalmunkat kell tekinteni. Romániában különösen a Zsilvölgyi szénbányák szállítottak szenet. Ha nem is sokat, de azért 1900-ig körülbelül megütötte kivitelünk az egy milliót; valamivel mögötte marad. Ma alig van kivitelünk Romániába. Ennek pedig az az oka, hogy Romániában 1901-ig a zsilvölgyi szén, amely ott helyesen fekete szénnek volt minősítve, száz méter-mázsáként 5 leit fizetett. Amikor pedig látták, hogy a magyar szén mindinkább tért foglalt Romániában, mesterségesen igyekeztek magukon segíteni és merem állítani, hogy rosszhiszeműen, amennyiben egyszerűen a magyar zsilvölgyi jó fekete szénét lignitnek deklarálták és 50 leit vámot róttak ki rá. Hogy a rosszhiszeműséget bizonyíthassam, felemlítem azt, hogy amikor a vámfizetésről volt szó, azt mondták, hogy a zsilvölgyi szén nem fekete szén, hanem lignit, amikor azonban a vasúti szállításról volt szó, akkor azt mondták, hogy mi nem szállíthatjuk a zsilvölgyi szenet az olcsóbb baruaszén tarifa szerint, hanem csak mint fekete szenet; és így 30 frankkal nagyobb tarifát kellett fizetni. Mikor vámot kellett fizetni, akkor lignit volt, mikor pedig a vasúti szállítást kellett megfizetni, akkor fekete-szén volt. Ez természetesen rosszakarat és számítok arra, hogy a kormány most, amidőn napirenden van a Romániával való vámszerződés megkötése, ily kijátszását a magyar érdekeknek nem fogja megengedni.

Részünkről vámmentesen engedünk be mindenféle szenet. Ha nem is követelhetjük azt, hogy Románia vámmentesen engedje be a mi szenünket, azt igenis igényelhetjük, hogy ne részesítsék rosszabb elbánásban a magyar szenet, mint amilyenben a többi külföldi szenet részesítik. Erre nézve vagyok bátor megemlíteni azt, hogy az 1906-ban becikkelyezett vámtarifa szerint, a Nagy-Britániával való szerződés értelmében az onnan érkező szén Romániában 20 frank beviteli vámot fizet, míg a porosz szén csak 5 frankot, a mi szenünkre azonban 100 méter-mázsáként 60 leit róttak ki, briketre pedig 80 leit. Jellemző, hogy a mi pénzünkkel hogyan versenyeznek velünk szemben. Nevezetesen a bosnyák kormány minden áron erőlteti az ő szénexportját, annyira, hogy termelési költségen alul adja el a szenet. Egy példát bátorodom erre nézve felhozni. Az eszéki cukorgyárnak eladtak tavaly kalkany-doboji szenet bérmentve Eszéken mm.-ként 130 fillérért. Ebből leszámítva a magyar államvasutak szállítási díját, 39 fillérért Bródig és a bosnyák vasuton a bród-kalkany-doboji utra 44 fillért, maradt 47 fillér loco bánya, melyből még az ügynői jutalék leütendő. Méltóztatik tudni, hogy a magyar bányák átlagban nem képesek 50—52, újabban mutat nagyobb munkabért kell fizetni, 58 filléren alul termelni. Ebből világos, hogy Boszniában az államhatalom saját veszteségére adja el a szenet Magyarországra csak

azért, hogy itt piacot teremtsen magának. Ha erre nem is volna módunkban befolyást gyakorolni, igenis módunkban van követelni, hogy vasutjaikon az elbánás a magyar szénnel szemben a viszonyosság elvére fektessenek. Nagyon érdekes, hogy ha bosnyák szén jön be Magyarországra, mennyi fuvardíjat kell fizetni, viszont a magyar szénnek mennyit kell fizetni Boszniába. A krekabosznabródi vonalon, 143 km-en a bosnyák szén fizet 32 fillért, ha bejön, míg a magyar szén fizet oda 50 fillért. A zenica-bosznabródi vonalon, 190 km-en a bosnyák szén fizet 43 fillért, a magyar 63 fillért. A kalkany-doboj-bosznabródi vonalon a bosnyák szén 49 fillért, a magyar szén 74 fillért fizet. Emellett természetesen a magyar államvasut kivételes első tarifa-kedvezményt ad nekik és, így hozza tovább, míg mi a déli vasuton C. osztály szerinti tarifát vagyunk kénytelenek fizetni. En azt hiszem, hogy az a legkevesebb, ha azt követeljük még, hogy Boszniában a vasutakon egyenlő elbánásban részesíttessék a magyar szén, az a szén, amely kimegy s az a szén, amely bejön, ellenkező esetben a kezünkben vannak a magyar vasutak, hogy retortziót alkalmazhassunk és könszeríthessük a bosnyák kormányt az egyenlő elbánás elfogadására.

En azt kimutatám, hogy a kivitelre van elég terület, de eddig voltak nagyon mesterséges akadályok, melyeket le kell győzni, ha számítani akarunk arra, hogy nemcsak a magánbányák esetleges túlprodukcója, hanem a magyar állami szénbányáknál bekövetkező túlprodukción is elhelyezést találjon. Erre a túlprodukcóra vonatkozólag méltóztatnék megengedni, hogy rámutassak arra, hogy annak a nagyon fontos célnak szolgáltatában, amelyet kitértözött magának a pénzügyminiszter ur a bányák megszerzésével, nevezetesen, hogy a szénárak a legitím határokon belül maradhassanak, nagyon óvatosan szabad csak a szénprodukción fejleszteni. Annak a 20-22 millió méter-mázsának előállítására, amelyre a javaslat reámutat, feltétlenül megköveteli 10—12.000 munkás lekötését. (Mozgás.) Azon kimutatás szerint, mely az indokolásban foglaltatik, több van felvéve 14—15.000, az én információm a magánbányáktól erednek, de ha többet méltóztatik felvenni, az csak erősíti az én álláspontomat s én azt elfogadom. Azzal szemben, hogy most a magyar magánbányáknál 40.000 munkásköz van lekötve, rendkívül nagy kontingens az, hogy az állam 15.000 munkást akar foglalkoztatni. Mert hounan akarja ő ezeket a munkásokat venni? Rendkívül örülnék, ha tényleg úgy volna a dolog, hogy tulságos sok munkás van, aki szénbányákban elhelyezést keres, mert akkor az állam mindjárt munkát adhatna nekik és a kivándorlás Amerikába, melyről az indokolás is megemlékezik, megakaszthatnák; de nem úgy van a helyzet, mert most nagyon kell védekezni a munkásoknak a külföldre való menetele ellen. Tiszta dolog, hogyha rohamosan akar az állam termelni, a munkásokra csak úgy tehet szert, ha azokat a magánbányáktól elveszi. Természetes, hogy ezek nem hagyják magukat és a munkabérek tárgyában okvetlenül letartás fog bekövetkezni, mely azokat mesterségesen fel fogja emelni.

Voltam bátor előzetesen utalni arra, hogy a munkabérek Magyarországon most már elérték az európai paritást és nem volna egészséges viszony, hogyha ezenfelül kellene a munkabérek emelni. Ezért, ha feltételezem, hogy a kormány tényleg rövid időn belül akarja ezt a 22 milliót termelni, feltétlenül egészségtelen munkabéremelkedés következnie be. En elfogadom azt, amit a t. előadó ur mondott, hogy nemrég három év alatt a magyar államvasutak szén-szükséglete 10—11 millió koronával nagyobb lett a szénárak miatt, ami abban találja indokolását, hogy kénytelenek voltak bányamunkások bért emelni. (Mozgás. Zaj.) Az helyes, hogy a munkások megfelelő bért kapjanak, de méltóztatnék ahhoz a 11 millió máv. költséghez 5—6 millió többletet hozzáadni, mely a mesterséges széndrágulás eredménye lesz áltálta, hogy most e bányavásárlás munkáslicitációt fog inaugúrálni. Ily arányban természetesen az ipar szene is drágább lesz. Ebből csak egy konzekvenciát vonok le és

ez az, hogy kérem a t. pénzügyminiszter urat, hogy ezeket a megszerzett bányákat vegye üzembe, azokat műveltesse, de oly arányban, amint magának munkásokat tud képezni (Felkiáltások: Amerikába mennek! Mozgás és zaj.) Tessék nekem egy szénbányamunkást mondani, ki nem azért megy ki, mert külföldön többet szerez; mind csak azért megy ki Amerikába, mert ott többet szerezhet. De azokat az árakat, melyeket Amerikában fizetnek, ha az iparunkat nem akarjuk tönkre tenni, — nem beszélék a piacról, hanem a gyáriparról — nem fizethetjük és azt sem, amit Németország fizet, mert a mi szénünknek a minősége nem áll arányban sem az amerikaival, sem a németével; azonkívül a fejtési feltételek is sokkal nehezebbek nálunk, mint pl. Németországban. Mesterségesen uton tehát a béreket emelni nem szabad, hanem igenis az államnak feladata az, hogy most munkásokat neveljen magának! A többi bánya is úgy tett, hogy mikor az a nagy kivándorlás volt Amerikába, akkor a mezei munkásokat, akik sohasem nem voltak bányában, vitték be a bányába. Igaz, hogy eleinte nagyon keveset és nagyon drágán termelnek, de belejönnek.

Az állam feladata tehát a helyes munkásnevelés és csak olyan arányban szabad a bányákat forszírozni, a termelést emelni, amilyen arányban képes ez a munkásnevelést biztosítani. Ezzel aztán elejét fogjuk venni annak, hogy mesterségesen fokozzuk a szénárakat, különben épen megfordítva állana be annak, amit kitűztünk célul nem a szén elcsöbbsé tételére, hanem a szén drágítása következnék be, úgy a vasutak, mint az ipar rovására.

Én azzal a feltétellel, hogy ezeket a t. pénzügyminiszter ur is szem előtt tartja, a javaslatot elfogadom. (Helyeslés.)

Ferenczy Géza és Farkasházy Zsigmond felszólalása után **Wekerle** Sándor miniszterelnök emelkedett szólásra s a következő beszédet mondotta:

T. ház! Válaszolni kívánok Lázár Pál t. képviselő urnak, aki dacára annak, hogy elfogadja a javaslatot, kritika tárgyává tette azt, hogy az állam kiterjedtebb mértékben tér át a kőszénbányászat terére és másrésről Farkasházy képviselő urnak, aki azt mondotta, nem az a kérdés, szükséges-e az állami kőszénbányászat. Röviden emlékeztetbe hozom a t. háznak az előzményeket: azokat, amiket már akkor mondtam jelentésemben és itteni felszólalásomban, midőn az egész kőszénbánya-akcióba belefogtam. Mindenkinnek tudomása van arról, hogy ezelőtt két esztendővel — és nem mint Lázár Pál képviselő ur mondja, három esztendővel — olyan szénhiány volt Magyarországon (Ugy van! Ugy van!), amely válságos volt a magyar államvasutakra, válságos az egész iparra és fogyasztóközönségre. (Ugy van! Ugy van!) Én a t. ház emlékeztetébe hozom azt, hogy 1907-ben a magyar államvasutakon olyan hiány volt a szén-szükségletben, hogy 11 millió többkiadást okozott a szénszükséglet kielégítése egy esztendő alatt. Azt hiszem, ha nem is dobálódzom a milliókkal, de mikor egy ilyen nagy többkiadás van, ez elég intő szózatul szolgál arra, hogy ilyen állapot elkerülésére minden lehető el kell követni. Talán az is tudva van a t. ház tagjai előtt, hogy az iparvállalatok egy része nem tudta üzemét folytatni, (Ugy van! Ugy van!) hogy én a diósgyőri vasgyárat hetenként két napon szüneteltetni voltam kénytelen a szénhiány miatt

Farkasházy Zsigmond: A vasutak okozták! (Zaj. Felkiáltások: Nem áll! Ő jobban tud mindent!)

Wekerle Sándor miniszterelnök és pénzügyminiszter: Ugyan kérem, a magyar bányavállala-

latok nem tudták szállítani azt a szénmennyiséget a vasutaknak, amelyre magukat kötelezték. (Ugy van! Ugy van!) Ne akarjunk egy kontóra irni mindent; a vasuti forgalom is közreműködött, hogy helylyel-közzel nem volt szén, de annyi kétségtelen, hogy nem a vasuti forgalom volt az oka a nagy szénhiánynak. Mutatja ezt az is, hogy a külföldről beszállított szenet nem tudta a vasut szállítani és pedig nemcsak az angol szenet, amely nagy mennyiségben bejött, hanem igen alárendelt minőségű osztrák szenet is behoztunk. Annyira emelkedtek a szénárak, hogy egyes iparvállalatok majdnem tönkrementek. Különösen, amint tanulmányom tárgyává tettem, a vidéki kismalmok, a melyek szénnel dolgoztak, jutottak tarthatatlan állapotba, az őrlési költségek annyira felemelkedtek. Visszahatott ez állapot nemcsak az iparra, hanem a mezőgazdaságra is, mert pl. 1907 nyári és őszi hónapjaiban oly magasak voltak szénárak egész Délmagyarországon, hogy a mezőgazdaság is megfizette annak az árát, sőt egyes intenzívebb gazdaságok, például, ahol gőzeke-szántásra voltak berendezkedve, ezt vagy nem fogantositották, vagy csak óriási nagy áldozatokkal tudták foganatosítani. (Igaz! Ugy van!)

Ezek voltak az előzmények. Ott volt azután egy másik mezőgazdasági feladat. Mindig azzal a kérdéssel foglalkozunk, hogyan tudjuk a munkásokat idebenn foglalkoztatni. Hiszen, hogy foglalkoztathassuk a munkáskezeket, elsősorban azokra az iparokra kell gondolnunk, amelyek nálunk legrégiebbek, amelyeknek előfeltételei megvannak, a hol nagy tömegeket tudunk lucrative foglalkoztatni és ilyen a bányászat. Eltekintve attól, hogy a szén- és vashányászat fejlesztése a többi ipar fejlődésének is egyik alapkövét és előfeltételét képezi. (Énnek helyeslés.) Ezek a szempontok indítottak arra a gazdasági akcióra, hogy az állami szénbányászatot itt berendezzük és pedig berendezzük olyképen (Halljuk! Halljuk!), hogy először annak feladatává tegyük, hogy az államvasutak növekedő szükségletét, ha nem is egészben, de legalább részben fedezni tudjuk. Mert hiszen az államvasutak szükséglete annyira növekszik évről-évre, hogy ezzel a 22 millió métermázsával, amelyet itt maximaliter termelünk, azt kielégíteni nem fogjuk. De nem is ez lehet a cél, hiszen a magánbányászatot a jövőre is részesíteni kívánjuk ezen fogyasztásban, hanem a másik cél az volt, hogy mérséklőleg hassunk az árakra. Az állami bányászat létesítésénél még több szempontot is kellett szem előtt tartani, az első az volt, hogy jó szeneket vegyünk, csak a mi viszonyaink közt elsőrendű szeneket és pedig azért, mert az államvasutak szükséglete és kezelése mindinkább azt mutatja, hogy jobb minőségű szenekre van szükség. Igen sok gyengébb szenet használnak most is az államvasutak, mert egyes hazai vállalatokat akarunk ezáltal segíteni, hogy szenüket fogyasztják, de aki utána jár, méltóztassék nekem elhinni, láthatja, hogy azokat a szeneket, amelyeket átvesszenek, csak keverve használhatják. Én tehát, amidőn azt láttam, hogy jó minőségű szénre van szükség az államvasutaknál és hogy a fejlődés egész iránya az, hogy nemcsak a gyorsmozdonyoknál, a gyorsvonatoknál, a gyorsított személyvonatoknál, hanem azoknál a nagy, hosszú teherszállító vonatoknál is, ahol ma — nem mint korábban — 40—60 tengelylyel, hanem 150 tengelylyel dolgozunk,

szintén jobb minőségű szénre van szükség: azt a szempontot tűztem ki, hogy az a szén, amelyet a kincstár megszerez, jóminőségű szén legyen.

Farkasházy Zsigmond (közbeszól): Például a vrdniki!

Wekerle Sándor miniszterelnök: Legyen nyugodt a képviselő ur, rátérek arra is, hogy milyen az a szén, amelyet felemlít!

Arra is tekintettel kellett lennem, hogy ezek a szénbányák az ország különböző vidékein legyenek elhelyezve és pedig azért, mert az államvasutak régi költségeinek apasztása teszi szükségessé, hogy ne egy helyről lássuk el az egész szükségletet, hanem különböző helyek között oszolják meg. Az ország délkeleti részére esik a szénprodukciónak a legnagyobb része. A javaslat szerint az ország északnyugati részét érinteni nem akartam, mert ott magánbányászatunk annyira ki van fejlődve, hogy nem tartottam volna indokoltnak, hogy a kincstár ott bányászatot kezdjen. Ellenben az államvasutak érdekében kívánatos volna, hogy északkeleten és délnyugaton is szerezzünk bányákat. Sajnálom, hogy amikor délnyugaton igyekeztem szerezni, az egész dunántúli részen olyan jó minőségű szenet, amelyet kincstári művelésre érdemesnek tartottam volna, nem találtam; csak a komlói bányát vettem meg, ugyszólván kényszerűségből. Az északkeleti részekben folytak a kísérletek. Sajnálom, hogy e kísérletek eddig eredményekre nem vezettek, dacára annak, hogy mindent elkövettünk, hogy az északkeleti részekben is szerezzünk jó minőségű bányákat. Ez a kérdés azonban még megoldatlan.

Ami azt az eszmemenetet illeti, amelyet Lázár Pál képviselő ur itt kifejtett, hát bocsánatot kérek, szóról-szóra ezzel az eszmemenettel találkozott már bányászati és kohászati körökben. (Dörmögés.)

Lázár Pál Az lehetséges. (Zaj.) Elnök csenget.)

Elnök: Csendet kérek!

Wekerle Sándor miniszterelnök Találkoztam ezzel az eszmemenettel olyan körökben, amelyek nem valami nagy jóindulattal tárgyalták a kincstári bányászatot.

Először is avval a nagy igazsággal találkozottam, hogy petróleum-furásokkal kell az államnak foglalkoznia.

Lázár Pál: Azzal is!

Wekerle Sándor miniszterelnök: Én ezt az igazságot már 1898-ban elismertem. Ha méltóztatik megnézni az állami költségvetéseket, 1892-ben én vettem fel az első összeget arra, hogy petróleum-furásokkal kísérletezzünk; azóta e címen bizonyos összeg állandóan benne van az állami költségvetésben és tényleg kísérletezzünk is. Minthogy azonban én most, amikor visszatértem, azt látom, hogy mi szépen elköltjük ezeket az összegeket, eredmények pedig nem igen vannak, bocsánatot kérek, de az a gyanúm is felmerült, hogy ez az eredménytelenség talán külbefolyásnak is tulajdonítható. (Ugy van!) Ugy van! a jobb és baloldalon.) Mert legalább is saját szerűnek tartottam, hogy bizonyos mélységben a furók mindig eltörnek és így a furások nem folytathatók. Miután másrészt arra a tapasztalatra jutottam, hogy a vállalatok által szubvencionált furás igen költséges, ennél fogva elhatároztam és megtettem az intézkedéseket, hogy magam végeztessék ezeket a furási munkákat. (Élénk helyeslés.) Mert

számításaim azt mutatják, hogyha magam szerzem be a furógépeket, háromszor annyi furást tudok végezni, mint a magánvállalatok útján. (Helyeslés a jobb és baloldalon.)

De t. képviselőház, ha már erre a térre lépünk, a próbafurásokat nemcsak a petróleummal fogantatosítjuk, hanem a kálisókra, sőt más ásványokra és köztük a kőszénre nézve is. (Élénk helyeslés a jobb és baloldalon.) Én azt az igazságot, azt a tételt vallom, hogy akkor, amikor nagy kincseket rejt Magyarország földje magában, ezeket felszínre hozni állami feladat. Nem kidobott pénz, amit arra költünk, hogy a föld mélyében rejlő kincseket megismerjük és felszínre hozzuk. (Helyeslés.)

Ezért, amint a petróleumfurásnál berendezkedem az önfurásra, úgy berendezkedem a többiekénél is.

Egy hang (a középben.) Nem valami lukratív dolog.

Wekerle Sándor miniszterelnök Megengedem, hogy eddig ez nem volt lukratív, de azt hiszem, a közszempontnak tesztek eleget a furásokkal, habár talán ezen a téren is ismét gyanúsításoknak lesznek kitéve.

T. képviselőtársam említette azt, hogy a magánbányászat is képes lett volna kielégíteni a szénszükségletet. Én ezt nem kétlem, csak az a kérdés, hogyan fogjuk fel a szénszükségletet? (Halljuk! Halljuk!) Én ezt a mai szénszükségletet nem tekintem valami arretált dolognak, hiszen maguknak az államvasutaknak szénszükséglete évenként néhány millió métermázsával szaporodik. Azt sem nézhetjük közömbösen, hogy milyen pazarlás folyik az országban a tüzelőanyag tekintetében. Hiszen ma óriási drágasága mellett is, hány helyen használják még tüzelőanyagul a fát, holott a szén sokkal olcsóbban lehetne tüzelni. (Ugy van.) Méltóztatnék megnézni azt a horribilis állapotot, hogy hány helyen tüzelnek trágyával, szalmával és hogy még ma is gyártunk lokomobilokat szalmafütésre! (Ugy van!) Ilyen széngazdag országban, mint Magyarország, még a publikum melegedési szükségletét sem tudjuk kielégíteni.

A szénfogyasztás megítélésénél tehát ne a mai állapotot méltóztatnék venni. Szentekintetben egy kis ellentétet látok Ferenczy Géza és Lázár Pál képviselő urak felfogása között. Mert Ferenczy képviselő ur azt mondja, hogy ezek mind csekély összegek, amelyek nem lesznek elégségesek. Lázár Pál képviselő urnak pedig úgy látom, az az aggodalma, hogy egy esetleges szén-tulprodukciónak is előállhat.

Én azt hiszem, hogyha helyesen irányítjuk közigazdaságunkat és a szénfogyasztást úgy irányítjuk, hogy a fűtés az olcsóbb szénanyaggal történjék és ha azon közigazdasági veszteségek elkerülésére, amelyeket ma a szalma- és trágyafűtéssel szenved ez az ország — és ide merem sorozni a fafűtés okozta károkat is, — a szénnel való fűtés lesz általánossá, akkor legalább évek sorára igen tág tere van itt még a szénfogyasztás növekedésének. (Igaz! Ugy van!)

Hát erre nézve itt van a tizenkettedik óra, sőt ha itt mulasztás történt, úgy az abban keresendő, hogy ezt az akciót nem már tíz esztendővel korábban indítottuk meg. (Igaz! Ugy van!) Ezt mutatja az, hogy már 1907-be nem tudta kielé-

gíteni a hazai bányászat a szükségletet. És itt nem azokra a minőségű szénekre utalok, amelyekre a t. képviselő ur helyesen jegyezte meg, hogy azok mindig be fognak hozatni. Vannak bizonyos szénnek, amelyek koksizási célokra hozatnak be, éppen nem csekély mennyiségben, pl. 1905-ben, ha számbeveszem a koksizási értékét is, 32 millió métermázsát hoztuk be, ami 70 millió értéknek felel meg. Ennek egy jelentékeny része olyan, amit a jövőben is be fogunk hozni, éppen azért, mert bizonyos minőségű szénre szükség lesz. Itt tehát nem ezekre utalok, hanem azokra, amelyeket idehaza is tudunk produkálni. (Helyeslés.)

Hogy pedig a magánbányászat nem képes lépést tartani a fogyasztással, erre csak azt hozom fel, hogy a m. kir. államvasutak még a folyó esztendőre is körülbelül 1,660.000 métermázsza külföldi szénre voltak kénytelenek saját szükségletükre beszerezni. Ebből a mennyiségből, ha jól tudom, több mint egy millió métermázsza angol szén és mintegy 600.000 métermázsza osztrák szén.

Ez tehát kétségtelen bizonyítéka annak, hogy igenis, szükség volt az állam közbelépésére. (Igaz! Ugy van!) Reméljük, hogy 1910-től kezdve legalább a magyar államvasutak nem fognak idegen szénre használni. (Helyeslés.)

A másik, amit felméltoztatni hozni — és bocsánatot kérek, ezt én igen fontos kérdésnek tartom, — a munkáskérdés. Említette ezt, Ferenczy Géza képviselőtársam is. (Halljuk!)

Hát bocsánatot kérek, ipart nem fejleszteni azért, mert félünk, hogy nem lesz munkása, másrésztől azt a közgazdasági ideát fogadni el, hogy a hazai munkáskezeket foglalkoztassuk, ez ez diametrális ellentét (Ugy van!). Nekem egy nagy feladatot kell megoldanom azt, hogy a hazai munkáskezeknek idehaza nyujtsunk rentabilis foglalkozást (Élénk helyeslés). Akkor ne félünk a munkáskérdéstől, mert ha helyesen irányítjuk a munkáskezek foglalkoztatását, ezt a célt el is fogjuk érni. (Ugy van! Helyeslés.)

Méltoztassék csak magára a petrozsényi bányászatra nézni, a melynek termelése a legutóbbi időben annyira emelkedett, hogy most évi 15 millió métermázsával több szénre állítanak elő. Honnan szereztek erre munkáskezet? Toboroztak. Hoztak éppen a Székelyföldről is jó munkásokat.

Lázár Pál: Nevelték őket!

Wekerle Sándor miniszterelnök: Igen, nevelték őket! Hát mi is ezt fogjuk tenni. Én azonban nem állok jól azért, hogy az a munka, a melyet három évre tervezek, három év alatt tényleg végre is fog hajtathatni; hisz alakulhatnak a dolgok úgy is, hogy a három évből négy öt év is lesz. Én azt hiszem, hogy három év alatt meg tudjuk csinálni. Méltoztassanak csak tekintetbe venni, hogy Ausztriának széntermelése egy év alatt 25 millió métermázsával emelkedett; ott pedig a munkáskezek még jobban el vannak foglalva, mint minálunk. Ne félünk tehát a munkáskérdéstől, hanem kezeljük azt okosképp, attól se félünk, ha a munkabérek valamivel emelkednek, hiszen ezzel is szociális feladatnak tesszük eleget (Ugy van!). Én elveket állíthatok csak itt fel, de hogy miképpen fognak azok az elvek a gyakorlatban érvényesíteni, az az adminisztráció feladata és azt hiszem, egyuttal feladata a t. háznak is és Magyarorszag közszellemének, hogy a helyes középút

megtartása végett ezeket a tendenciákat, ezeket az irányokat érvényre emelje. (Élénk helyeslés.)

Ferenczy Géza t. képviselőtársam még azt az aggályát is fejezte ki, hogy ki tudjuk-e ezt termelni és le tudjuk-e bonyolítani a vasuti forgalmat. Hát nézetem szerint azok a mennyiségek, a melyek itt vannak felvéve, nem csak kitermelhetők, de a termelés még fokozható is; meggyőződésemmel, hogy tetemesen fokozódni is fog, hogy ez csak a kezdet, a melyet iniciálunk és sokkal nagyobb szénmennyiségeket fogunk termelni. A vasuti forgalmat úgy kell berendezni, hogy a szállítás lebonyolítható legyen. Hiszen másutt örülnek, ha van mit szállítani és ezért pályákat építenek, mert ez rentabilis üzlet. Hát minket az tartson vissza a fejlesztéstől, hogy nem fogjuk szállítani tudni a szénre. Méltoztatik a petrozsényi szén szállításra gondolni. Engedelmet kérek, Petrozsény és Arad között dupla vágányt kell létesíteni. (Élénk helyeslés!) Tisztában vagyunk azzal, hogy nagy rendező pályaudvarokat kell ott létesíteni. T. barátommal, a kereskedelmi államtitkárral a nyár folyamán a helyszínen is voltunk, hogy majd a szükséges intézkedéseket megtegyük. Ha pedig Piskin felül méltóztatik utazni, ott már méltóztatik találni egy gyönyörű rendező-pályaudvart s ha feljebb megy Vajda-Hunyad, illetőleg Petrozsény felé t. képviselőtársam, ott is meg fogja találni, hogy micsoda előkészületek történnének arra nézve, hogy ott valóban olyan vasuti forgalom létesíthessék, a mely ritkítja párját előrehaladottabb és iparilag fejlettebb államokban is. Örülünk ennek, mert nemcsak a bányászatnál, hanem a vasutnál is, számos munkáskezek adunk rentabilis foglalkozást. (Élénk helyeslés.)

Ferenczy Géza t. képviselőtársam még felhozta, hogy kissé kellemetlenül érintette, hogy ebben az akcióban nincsen benne a székelyföldi bányák megszerzése. (Halljuk! Halljuk!) Mikor a szénakciót megkezdtem, két áramlattal találkoztam: (Halljuk! Halljuk!) az egyik minden áron hátráltatni akarta a kincstári bányászatnak létesítését (Mozgás), a másik áramlat pedig annyira bővítetni akarta azt, hogy egyszerre mindent a kincstár által akart megvétetni. Hogy a homoródi és a székelyföldi bányászatot a kincstárral meg akarták vétetni, ezt a második akcióba sorolom.

Természetesen ne várja tőlem a képviselő ur, hogy én most az ő szénének kalória szempontjából való fejtegetésébe fogok bocsátkozni, csak annyit jegyzek meg, hogy a mi az általa felemlített szénmennyiségeket illeti, ezek iránt nincs kételyem; én is azt hiszem, hogy ezek meg vannak sőt az a bizonyos köpecsi lignit igen könnyen mivelhető, mert 25—30 méter magasságu tömbök is előfordulnak, a melyek a művelést igen megkönnyítik. Már a minőség tekintetében differálók lennének a nézeteink ezen szénre nézve és ezt a kérdést nem olyan könnyű megoldani, mert ha az első minőségű jó szén lenne, mint a homoródi jó minőségű szén, ez mindenesetre igen kívánatos lenne. Körülbelül a salgótarjáni szénnel parifikálom azt, de nem a petrozsényivel. Ezeket a szénkezt művelnünk, kiaknáznunk kell, de legyünk tisztában azzal, hogy ezen szénkezek nagy része csak helyi fogyasztásra alkalmas, t. i. ott helyben kell az ipart annyira fejleszteni, hogy ott minél nagyobb mennyiségű szénre használhassanak fel kazánfűtésre. Másodszor foglalkoznunk kell azzal

az ideával, hogy transzformáció útján használhasuk fel ezeket a szeneket, foglalkoznunk kell azokkal az iparokkal, a melyek azt felhasználják. Ez tehát nem olyan egyszerű kérdés, a melyet máról holnapra meg lehetne oldani. A t. képviselő ur és az a kongresszus, a mely ott gondolom Tuszán az érdekeltek kebeléből alakította magát kongresszussá, (Derűtség) egy kissé későn jött; akkor már az én szénakción a komlói vétel kivételével ugyszólván be volt fejezve. Azt méltányosan lehet kívánni, hogy akkor, midőn egy nagy vidéknek ipari és gazdasági érdekeiről van szó, foglalkozunk ezen kérdéssel. Én foglalkozom is és mindent el is fogok követni ez irányban, de azt nem gondolom, hogy a kincstári bányaaakció körébe vonhatnánk minden termelést, mert azzal is legyünk tisztában, hogy 2—300.000 métermázsas termelésére, kincstári bányászatot nem rendezhetünk be. (Élénk helyeslés.) A kincstári bányászotnak, hogy az rentábilisan legyen üzhető, nézetem szerint legalább másfél millió—két millió métermázsas termelésre kell berendezve lennie. (Helyeslés.)

Engedje meg ezek után a t. képviselőház, hogy áttérjek azokra, a miket Farkasházy Zsigmond képviselő ur felhozott. (Halljuk! Halljuk!) Talán a legtermészetesebbnek méltóztatik találni azt, hogy először is arra törekedtem és bányaaakciónak első lépése az volt, hogy a petrozsényi bányászathoz térjünk vissza. A kincstárnak vannak ott bányái, helyesebben szólva széntelepei, a melyeknek mennyiségét azt hiszem nem kevesebb mint körülbelül öt milliárd métermázsásra tehetjük. Igen jó minőségű szén ez. De ne vitatkozzunk azon, hogy a barna szenet is köszénnék merem mondani. (Derűtség.) Mert minálunk külön megmondják azt a szénről, hogy fekete szén-e, vagy barna szén, a kőszén fogalma alatt pedig mind a kettőt értjük. Ez a petrozsényi szén előfordul 7000 kalóriás minőségben is, de átlagban véve 6000—6500 kalóriás minőségűre tehető, tehát egyike a legjobb barna szeneknek.

Egy hang jobb felől: Igen jó!

Wekerle Sándor miniszterelnök és pénzügyminiszter: Igen jó barna szén, a mely vetekedik igen sok fekete szénnel. Az első feladat tehát az volt, hogy a petrozsényi bánya kerüljön vissza a kincstárhoz, a mely azt 200 000 koronáért adta bérbe. Ezt a bányát visszavettük olyképen, hogy a bérleti szerződést 1908. január 1-étől kezdve megszüntettük; visszavettük akként, hogy a társulatnak, a mely azt a bányát bérben bírta, biztosítottuk ugyanazon szénmennyiséget szerződésének egész tartamára, a melyet ma szállít az államvasutaknak. Ez a leglényegesebb feltétele a visszavételnek, a többi mellékhatózomány.

Másodszor sulyt fektettem a bozovicsi telepek megszerzésére azért, mert egy öntudatos gazdasági akciót folytatunk itt. Az a célunk ugyanis, hogy Petrozsénytől elkezdve fel Vajda-Hunyadon s Gyaláron át megszerezzük Pojét és lejjünk egészen a délvidékig egy láncolattal, a hol a kincstári ipari bányászot az egész vonalon megindulhat. Ezt kell gazdaságilag, de ezáltal politikai és nemzetiségi szempontból is előmozdítani.

A bozovicsi bányák megszerzésének más gazdasági oka is van. (Halljuk! Halljuk!) Azt tapasztaltuk ugyanis az Almásvölgyben, hogy folytonos kutatások, lefoglalások történtek, egy való-

ságos spekuláció fejlődik ott ki, egyre-másra adják az opciókat és igen sok emberre, különösen pedig külföldiekre nézve veszteséggel járt az ilyen opcióknak megszerzése, a mi által diszkreditálják az összes magyar bányavállalatokat. Ezt egyszer konstatálnunk kellett ott, mert a versenyvállalatok minden, a kincstár által megszerzett szénbányászatonál mindig kettőt hangoztatnak: először, hogy nincs szén, másodszor, ha akadt volna is szén, az a bányaterület sokkal olcsóbban is megszerezhető lett volna S mikor utánanézttem annak, vajjon igaz-e ez, mindenütt az ellenkező tapasztalatra jutottam. (Halljuk! Halljuk!) A vrđniki bányáról azt mondták, hogy sokkal olcsóbban megvehettem volna. Mikor pedig utánanézttem annak, hogy miképen vettük meg mi, milyen feltételek mellett szereztük azt meg, milyen készleteket vettünk át, milyen beruházások történtek ott, akkor arról győződtem meg, hogy mi olcsóbban vettük meg, mint megvehette volna annak idején más. Így volt a bozovicsi bányánál is. Arra is azt mondták, hogy ott nincs szénbánya, nincs szén.

A mi azt illeti, hogy provizórt adtam, erre nézve megjegyzem, hogy egy Szabó nevű főszolgabíró, a ki maga is zártkutatmányi tulajdonos, használtam-fel arra, hogy az igen sok kézen lévő nagy bányaterületet lefoglalhassam és opciót nyerjek arra az időre, míg megvizsgáltathatom, hogy csakugyan van-e benne szén, vagy nincs? Készítettem nagy térképeket, mert a képviselő ur részéről azzal a váddal is találkoztam, hogy egymásba foglalt zártkutatmányokat is foglaltam le.

Ugron Gábor: Nem is lehet, nem is szabad mást!

Wekerle Sándor miniszterelnök és pénzügyminiszter: mondom, igen alapos térképet készíttettem körülbelül 90 000 holdról, ahol az összes zártkutatmányokat lefektettem, melyből kitűnik, hogy nem hogy egymásba nem esnek a zártkutatmányok az bocsánatot kérek, mindig fordul elő zártkutatmányoknál, hogy a szélkörök egymást érintik, — de arra is garanciát szereztem, hogy valaki közét ne furakodják. Ezért nem hogy ezt a területet biztosítottam opcióval, hanem a kihagyott területeket is lefoglaltattam, mintegy 780 zártkutatmányal egy bizalmas emberemmel azért, hogy ki ne legyen téve annak, hogy mások foglalják le, azután drága pénzen kelljen azokat megfizetni. (Élénk helyeslés.) Mikor azok megvoltak, a legnagyobb bányatulajdonossal, Benke Gyulával, aki bányaterületének megszerzésétől függött az, hogy egyáltalában végrehajtható-e ez az akció, kötöttem meg az opciót azért, mert a nevezett a területnek olyan jelentékeny részét bírta, hogy ennek a területnek megszerzése nélkül a terület többi részének megszerzésére sem lehetett gondolnom. Így szereztem meg az opciót, így állapítottam meg ott a szénmennyiséget. S mikor megállapítottam, hogy a furások által konstatált szénmennyiség annyi, hogy én, ha tetszik, évenként 3—4 millió métermázsát is termeltethetek, bár ezen a nagy területen kétségkívül a furások által eddig meg nem állapított mennyiség még messze meghaladja a megállapított mennyiséget: csak akkor mentem bele a vételbe. (Élénk helyeslés.) Ami a bozovicsi bányát illeti, méltóztatnék megnyugodva lenni aziránt, hogy az 4500—4800 kalóriás szenet termel, amelynek előnye, hogy visszamaradt, el nem égethető része, hamuja a legkevesebb a hazai szenek között

és kántartalma is viszonylag a legkevesebb az összes kincstári magyar szenek között. A bozovicsi, az almásvölgyi szénre tehát határozottan azt kell mondanom, hogy jó minőségű.

A harmadik vételünk a vrđniki vétel. Engedelmet kérek, itt egy olyan mellékes gyanúsítás tétetett, hogy a báró Pongrácz-családtól vettem meg azt a bányát. Igen, egy Pongrácz-családtól vettem meg, de ez egy zágrábi, egy igen tiszteltreméltó ottani család, amelyet nem volt szerencsém korábban ismerni. Talán az okozta a tévedést, hogy megbizottam, aki alkudott, br. Pongrácz volt. (Derűtség.) de ez semmi összeköttetésben sem állott ezzel a családdal és jót állók azért, hogy ez a megbizottam magának igen nagy érdemeket szerzett ezen vétel körül, mert igen ügyesen és olcsón tudta ezt a bányát megszerezni. (Helyeslés.) A vrđniki bányánál 120 millió métermázsára tették azt a szénmennyiséget, amelyet alapul vettem a vételnél. Időközben furások által konstatáltatott, hogy ebben a vrđniki bányában a furások által konstatált szénmennyiség 300—350 millió métermázsa, de szén van ezenkívül a pontusi bányában is, lignit 1000—1500 millió métermázsa. Ez a furások által konstatált mennyiség, de 120 millió a kiindulási pont. Minthogy azonban időközben lefoglaltuk az összes szénterületeket, Fruska Gorán egészen a Szávaig, azt lehet mondani, hogy a legnagyobb szénterületek egyikének birtokába jutott ott a kincstár, hol pedig szintén jó a szén, mert a vrđniki szén kalóriája 5262-be lett megállapítva. Ez tehát mindenestre jó szén. (Helyeslés—jobbfelől.) Aztán t. képviselőház, két vicinális vasut köti össze ezt a Vrđnik, Rumát és Ruma-Klenákat. Feladatom tehát az volt, hogy vizuítig jussak el a szénnel, minélfogva a vizuítig foglaltuk le a szénterületeket, habár azok később fognak művelet alá jönni. Azért szereztem meg a két vicinális vasutat, mert az a meggyőződésem, hogyha ezek szénszállításra fognak felhasználtatni, akkor a ma nem jövedelmező vasutak is rentabilisek lesznek, minélfogva indokolt, hogy a kincstár birtokába kerüljenek. De indokolt ez azért is, mert ezáltal jutok el a szávai vizuítig és érvényesíthetem azt az elvet, amelyet itt Lázár Pál képviselő ur hangsúlyozott, hogy t. i. a kiviteltre is gondot fordítsunk. Ezen vizuít elérése a szénszállítást teheti olcsóbbá és alkalmas arra is, hogy a szénkivitelt elősegítsük és balanszirozzuk a belföldi széntermelést, ahol tulprodukción mutatkozik.

A komlói bányát t. képviselőház, a Hitelbanktól szereztem meg. A t. képviselő urnak a számadatai azonban nem igen állnak helyt. Hogy a Hitelbank mikor szerezte meg ezen bányának egy részét, azt nem tudom. Én csak azt tudom, hogy a társulat 1,400.000 korona értékű részvényéből, 1.100.000 korona volt a Hitelbank, 300.000 korona pedig az Engel családé, de nem a bor-Engelék tulajdonában volt. (Derűtség.) Nem kívánok ugyan a bor-Engelék ellen sem fellépni, de a személyek kedvéért méltóztassék ilyen mellékizü megjegyzésektől tartózkodni, (Helyeslés.) mert ez egy igen tisztességes iparos-család, amint én arról a helyszínen győződtem meg és igen jelentékeny áldozatokat hozott a jövő reményében ezen bányának. Az 1,400.000 korona kiadott tőkén kívül e bányának 300.000 koronát meghaladó összeg fordítottatott több furásokra, amelyeknek most tudomásomra jutó eredményei azt konstatálják, hogy ezen bá-

nyának belértéke sokkal nagyobb és jelentősebb, mint ahogy én azt a vételnél alapul vettem.

Ha a t. képviselő ur erről meg van győződve, akkor ne parlamenti bizottságokat keressen, hanem menjen el a konkurrens-vállalatokhoz, amelyeknél információt szerezhet magának arról, hogy micsoda skandalumokat csináltak azért, hogy az ő vezető igazgatóik nem tudták idejekorán megszerezni ezt a bányát, hanem addig néztek, addig kerestek, míg a kincstár aztán magának szerezte azt meg. Megjegyzem, hogy ez semmi összeköttetésben nincs provizióval. Proviziót így is fogok fizetni, mert ha valaki olyanok szolgálatát veszi igénybe, akik valaminek utánajárnak, akkor azoknak kereskedelmi szokás szerint is proviziót kell fizetni. (Ugy van.) A Hitelbank nem akarta ezt a bányát eladni és ennek a bányának megszerzése a kölcsönművelettel semmiféle összefüggésben nincs.

Legyen meggyőződve a t. ház, hogy a Hitelbank annyira nem akarta ezt eladni, hogyha én nem befolyásom egész súlyát vetem latba, ezt a bányát a Hitelbank nem adta volna el. Ez az a tényállás, amelyet vagyok bátor előterjeszteni. (Helyeslés.)

Most még arra a parlamenti bizottságra térek ki. Én igen örülök, ha minél behatóbban méltóztatnak a bányászat ügyeivel foglalkozni, de parlamenti bizottságtól őszintén szólva valami nagyon sokat nem várok. Amint én ilyen kérdések megítélésénél a szakemberek véleményére voltam utalva és az lehetett a feladatom, hogy elsőrendű szakembereket szerezsek meg, akik csak rendelkezésre állanak, hogy becsületes szakembereket, kiknek nem feltűnő, hanem lelkiismeretes utánjárása alapján indulhatok el actiómban, úgy a parlamenti bizottság sem tehetne mást. (Helyeslés.)

Én távozni fogok erről a helyről és a parlamenti bizottság igen erősen meglesz, mert az én művelet, melyet iniciáltam, azon gyermekbetegségek korszaka alatt fogják kritika tárgyává tenni, amelyekben ilyen nagy kezdeményezések mindenütt keresztülmennek (Igaz, úgy van), amikor kicsinyesen fogják megítélni és amikor nekem csak a távolból lehet majd hozzászólásom. De én nyugodtan bocsátom ezt az utókornak és a közel jövőnek bírálata alá, melyet nélkülem fognak megejteni, mert nyugodt lélekkel mondatom, hogy a legnagyobb közgazdasági akciók egyikének vetette meg ezzel az alapját. (Hosszan tartó élénk éljenzés és taps.)

Elnök: A tanácskozást befejezettnek nyilvánítom.

Kérdem a t. házat, méltóztatik-e az állami köszönbányászat fejlesztéséről szóló törvényjavaslatot általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadni, igen vagy nem? (Igen!) Ha igen, kijelentem, hogy az általánosságban a részletes tárgyalás alapjául elfogadtatott.

Következik a részletes tárgyalás, még pedig a cím. Felkérem Szmracsányi György jegyző urat, sziveskedjék felolvasni a törvényjavaslat címét.

Ezzel t. ház az állami köszönbányászat fejlesztéséről szóló törvényjavaslat általánosságban és részleteiben is letárgyaltatván és elfogadtatván, javasolom, méltóztassék annak harmadszori olvasását a ház legközelebbi ülésének napirendjére kitűzni. Méltóztatnak ezen javaslatomat elfogadni? (Igen!) Ha igen, akkor azt elfogadottnak jelentem ki és az ülést tíz percre felfüggesztem.

✂ Bányászati Hírek ✂

A háboru és a bányaiüzemek.

A tömeges behívások és a mozgósítás következtében a magyarországi bányai- és kohóüzemeknél nagyarányú munkáshiány bekövetkezése várható. A *Bánya* szerkesztősége számolva ezzel a körülménnyel, mely a magyar közgazdaságnak igen lényeges károkat okozhat és azzal a lelkiismeretességgel, amelylyel kötelességét és feladatát eddig is végezte a magyar bányai- és kohóvállalatok érdekeinek védelmében és hogy minél nagyobb szolgálatoakat tehessen azoknak, érintkezésbe és összeköttetésbe lépett azokkal a körökkel, amelyek a háboru által esetleg okozott munkáshiányon segíthetnének. Így sikerült gondoskodnunk arról, hogy a háboru vagy bármi egyéb okból eredő munkáshiány esetén az összes bányai- és kohóvállalatok számára elegendő napszám és bányamunkás legyen rendelkezésre bocsátható, ha ebben az ügyben az érdekelt bányai- és kohóvállalatok szerkesztőségünket rövid uton megkeresik. Ez irányú összeköttetésünk olyan természetű, hogy a munkásoknak az ipartelepükre való küldése tárgyában szerkesztőségünkhöz intézett megkereséseknek azonnal eleget tehetünk és éppen ezért ilyen tartalmu hirdetésünkre e helyen is felhívjuk a bányai- és kohóvállalatok figyelmét.

Valér Mabil halála. Belgium egyik legnagyobb iparos, aki a magyar ipar terén is alkotott, a *Magyar-belga fémipar rt.* elnöke, a napokban Mariemontban meghalt. Mabil egyike volt a világ legérdekesebb ipari jelenségeinek. Mérhetetlen gazdagsága mellett még 70 éves korában is beutazta Európát, Brüsszeltől Bukarestig, Szófiáig, hogy Mariemontban levő nagy kovácsgyára részére megrendeléseket szerezzen. Magyarországra az 1904. évben jött, amidőn az akkori Neuhold-féle gyárból a mai *Magyar-belga fémipar rt.*-ot segítette létesíteni. Azon időtől fogva évente legalább egyszer ellátogatott Magyarországra és az ő nagymérvű erkölcsi és anyagi támogatásával nőtt a *Magyar-belga fémipar rt.* a mai nagyságra.

A Szent-István aranybánya rt. cég alatt megalakult részvénytársaság Aradon, amelyről már megemlékeztünk, a Győrffy Árpád báró tulajdonában volt ércbányaterületeket vette át, amely 36 adományozott bányamértéket és 9 zárt kutatómánt

foglal magában, több mint 5 négyszög kilométer területen. A mint az itt kivonatossan közölt geológiai szakvéleményekből kiviláglik, itt egy igen jól védelmeszőnek ígérkező vállalatról van szó, a mely sok embernek van hivatva állandó biztos keresetet adni. Nagyon kívánatos, hogy az eddig elhanyagolt, olyan bőséges hozamot biztosító bányákat, mint a Győrffy báró-félék, minél előbb kellő tőkével rendelkező, modern berendezéssel felszerelt vállalatok vegyék üzembe, mert valósággal vétek, hogy hazánk természeti kincsait parlagon hevertetjük. Különbösen a szóban forgó bányaterületekről legszebben az, alapos kutatások nyomán megszerkesztett szakértői vélemények beszélnek. A geológiai szakvélemények szerint a Gyalumare és Lunka ércbányái szerencsés helyen vannak, amelynyiben a régebbi eruptikus kőzetekhez kötött ólom-, réz- és cinkércen kívül megvannak a fiatal posztvulkanikus képződmények termékei, a nemes fémek, úgy a kémiailag kötött ezüst és arany, mint a szabad arany kristályai is.

Primics György A Csetrás hegység geológiája és érc-telerei című kitűnő szakművében erről a vidékről a következőket mondja „Bojcsától nyugatra az ércelőfordulások részint a kvarcporfit-hoz, részint a melafirhoz csatlakoznak. Ily érces pontok: a Furksóra-Gyalumare határában vannak, ahol az érc a mállott porfiridye és a melafir határában tetemes vastagságu telérben fordul elő. A pogyelei Válcá móri völgyben a feltárt telér vastagsága olykor 1 méter tölteléké tulnyomólag málladék, amelyben ezüsttartalmu galenit, szfalerit, aranytartalmu pirit és markaszt fordul elő, részint behintve, részint-erekben és fészkekben. A bányatermék tetemes mennyiségű zuzóércet és ez viszont ércisztet tartalmaz, melyben 16% arany és ezüst foglaltatik.“ Hasonló kedvező véleményt nyilvánítanak Bauer Gyula és Franzenau Ágost jőnevű geológusok is. A lunkoji Psyche-telér éppen szemben van a muszári Mária-tárnával, amelyben 1902-ben egy 58 kgos aranytuskót találtak és amelyben aranykristályok és aranylemezek fordulnak elő. A Psyche-tárna vájatvégén levő zuzóérc tökéletesen megegyezik a Mária-tárnabelivel, úgy, hogy a fémbőség kétségbe sem vonható. A Győrffy-féle Psyche-tárnából 67.500 tonna zuzóérc remélhető; a megejtett vizsgálatok szerint ez tonnánként 19.75 gramm aranyat és 90.75 gramm ezüstöt tartalmaz, úgy, hogy ebből az egy tárnából a legszigorubb számítás szerint több, mint 1000 kg. arany és legalább 5500 kg. ezüst nyerhető. Az alsólunkoji 3 elhagyott tárna zuzóércének az analízise nincs ugyan meg, de legalább 5 kg. aranyra itt is számítani lehet tonnánként, vagyis innen mintegy 110 kg. nyersarany termelhető. A „Véletlen szerencse“ ércei kevés aranyat és ezüstöt tartalmaznak, de annál dusabbak a rézérc-telerek, amelyekből szigoru becslés szerint legalább 300 tonna színreztet lehet bányászni. A gyalumarei Győrffy-tárna aranytartalmát a megbízható geológiai becslések 300 kg.-nál nagyobb mennyiségre, ezüsttar-

Munkásokat

bánya és kohóvállalatok részére azonnal közvetítünk. Megkeresések bármely formában „A Bányászat” szerkesztőségéhez intézendők.

talmát pedig 1000 kg.-ra teszik. Ugyanott van az Arpád-tárna 140 kg. arany- és közel 500 kg. ezüst-tartalommal, továbbá az Anna-Róza-tárna 750 kg. arany és 1310 kg. ezüsttartalommal. A Juli-tárnából 100 kg. aranyat, a Plutó-tárnából 25 kg. aranyat és 45 kg. ezüstöt, a Bacchus-tárnából 110 kg. nyers aranyat és 250 kg. ezüstöt, a Merkur-tárnából 105 kg. aranyat és több mint 800 kg. ezüstöt lehet remélni. Megfelelő tőkével és modern üzem-berendezéssel tehát a báró Györffy-féle lunkóji és gyalumárei bányaterületen 2660 kg. nyersaranyra, 9350 kg. ezüstre, 3900 tonna rézre és 10.500 tonna ólomra van kilátás. Ezenkívül még tetemes mennyiségű cinket is lehet termelni, ha a kutató-sokkal a teléreket rendszeresen feltárják. Lunkóji és Gyalumáre vidéke még érintetlen szűz terület, amelynek melafir és dacit kőzetei a legnagyobb reményt nyújtják egyrészt az ólom, réz és cink termelésére, másrészt a nemesfémek bányászatára. Az itt becsült mennyiségeket a rendszeres feltárások valószínűleg fel is fogják mulni, minthogy a mélység felé nagyobb méretű és vastagabb telérek, sőt tömzsök is jelentkezhetnek.

A társaság cége alkalmat adhat az Ilonda köz-ségben levő hasonló nevű bányával való összetévesztésre, aminek elkerülése végett a brádi társaság, melynek telepei a világ leggazdagabb aranyvidékén, a rudai bányák szomszédságában fekszenek, a cégben levő különbség erőteljesebb kidomborítására törekszik.

A Nagybárodai Rosenfeld köszénbányatársulat üzemét jelentékenyen megnagyobbította és pedig két furólyukkal 104 és 110 méterre, továbbá egy lejtaknát kezdtek mélyíteni és a két telepet újra megfuratta. A társulat igen kedvező tranzakciót létesített azzal, hogy iparvasutját 300.000 koronáért eladta egy fatermelő részvénytársaságnak, mely azonban a bánya termékeit igen olcsó áron köteles szállítani.

A Váci köszénbánya-társulat Vác mellett lévő kősdí széntterületének feltárására Claude Casimir Perier-t, a francia köztársaság volt elnökének fiát nyerte meg, aki a francia bányatársulatok legjelentékenyebbikének, a Charbonage d'Anzin-nak főrézsese. Casimir Perier intézkedett már az egész területnek számos mélyfurással leendő felkutatása iránt és jellemző, hogy határozott kívánságára magyar céget, a *Mélyfurási és földgáz részvénytársaságot* bízták meg ezen munkák végrehajtásával, dacára annak, hogy ennek ajánlatával szemben több külföldi olcsóbb ajánlat is érkezett be.

A Szápári köszénbánya rt. pénzügyi helyzetének rendezése érdekében március 25 re rendkívüli közgyűlést hívott össze, melyen az igazgatóság a szavazásra és új befektetésekre megfelelő mennyiségű elsőbbségi részvény kibocsátását javasolja. A társaság alaptőkéje jelenleg 1 millió korona, mely 2.500 darab 400 korona névértékű részvényre oszlik. Ugyanekkor az igazgatóság azt is javasolni fogja, hogy az igazgatóság tagjainak száma nyolcra tizenkettőre emeltessék és ez értelemben az alapszabályokat megfelelőleg módosítják. Az új tőkebeszerzés révén a társaság termelési képességét megfelelően fokozzák.

A közgyűlés 500 db 400 korona névértékű elsőbbségi kötvény kibocsátását fogja elrendelni, 200.000 korona erejéig és az igazgatóságba Baross

János dr. országgyűlési képviselőt és *Hirsch* Nándort, a *Schreiber* D. és fiai gabonakereskedő cég cégvezetőjét fogja megválasztani.

A Mélyfurási és földgáz rt. az 1908. évben a furási munkálatokból 62.892, kamatokból 360 korona bruttó bevételt ért el. Az alapítási és szervezési költségekre 3051, üzleti költségekre 39.083, díjakra és illetékekre 727 és értékcsökkenésre 10.068 koronát fordítottak. A tiszta nyereség 10.322 korona. A mérleg tételei a következők:

Vagyon: Pénzkészlet 3274, óvadékok 2133, megkezdett furások készkiadásai 7801, adóssok 27.937, iroda-berendezés 2294, leltár 173.277, átmenő tételek 848, részvénybefizetési számla 28.260 korona. *Telér:* Részvénytőke 150.000, óvadékok 1000, hitelezők 33.588, elfogadványok 40.847, értékcsökkenési tart. alap 10.068, egyenleg 10.322, összesen 245.826 korona.

Az Első magyar csavargár rt. az 1908. évben 654.618 korona bruttó bevétel mellett 419.437 korona tiszta nyereséget ért el, amihez még az előző évi 78.588 korona nyereségáthozat járul. A bruttó levételből azonban az épületek leírására 18.256, a gépeikre 59.297, a berendezésére 10.506 és a vasuti vágány és felszerelés értékcsökkenésére 2.429 koronát fordítottak. A gyár teljesen saját tőkéivel dolgozik úgy, hogy a 4 millió korona alaptőke mellett mindössze 249.033 korona átmeneti tartozása van.

A Felten és Guillaume kábel, sodrony és sodronykötélgyár rt. 1908. évi üzleti eredménye kedvező. A bruttó bevétel 753.805 korona volt. Ebből költségekre 127.948, kamatokra 25.473, leírásokra 55.538 és szabadalmakra 6783 koronát fordítottak. A tiszta nyereség 532.889 korona. A modellek, ingók, szállítási eszközök és szabadalmak értéke a mérlegben már teljesen le van írva és az értékcsökkenési tartalék 424.149 korona.

A Strobentz testvérek vegyészeti festék, termény, máz és kecségyár rt. az 1908. évben 402.390 korona bruttó bevétellel dolgozott, amiből a költségek levonása és 8000 korona értékcsökkenési leírás után 48.441 korona tiszta nyereség maradt. A mérleg a gyártelepeket 270.344, az árukészleteket 344.430 és a követeléseket 572.620 koronára értékeli. Az értékcsökkenési alap az idei dotációval 111.000 koronára növekedett.

A Részvénytársaság villamos és közlekedési vállalatok számára 1908. évi mérlegét 810.228 korona tiszta nyereséggel zárta. A mérleg a saját kezelésben levő villamos telepeket 3.336.945 koronára értékeli és az építés alatt álló új villamos telepekre 308.770 koronát investáltak. A társaság közgyűlése április 15-én lesz.

Új iparvágány Lupény mellett. A *Salgótarjáni köszénbánya rt.* Lupény állomásból kiágazólag a Valea Rosi völgyében iparvágányt és ehhez csatlakozólag lőüzemű bányavasut megépítését tervezi. A tervezet közigazgatási bejárását március 31-én d. e. 9 órakor kezdik meg Lupény község községházánál; vezetője Návay Ernő vasuti és hajózási biztos lesz.

Új iparvágány a sugatagi sóbányáknál. A *Magyar kereskedelmi rt.* Szigetkamara állomásból kiágazólag iparvágányt épített; ennek műtanrendőri bejárását március 23-án d. e. 1/211 órakor tartották meg a főfelügyelőség képviselőjének vezetése alatt.

Bányászati találmányok.

Eljárás és készülék keverékben lévő testeknek elektromosság segítségével való szétválasztására. H. 3301 alapszám. Bejelentette Huff Electrostatic Separator Company cég, Bostonban. 1908. aug. 24.

A találmány szoriat a keverék alkotórészeinek elektromos vezetőképességében levő különbségét használjuk fel arra, hogy a testecskéket egymástól elválasztjuk és különböző helyekre szállítsuk, természetesen alkalmas berendezési gép segítségével. Az eddigi hasonló készülékeknél a testecskéket egy elektróda fölött vezették tova, közben az anyagot elektromos töltéssel látták el, mely kisebb vagy nagyobb fokban, rövidebb vagy hosszabb idő alatt vezették át különböző vezetőképességű részecskében, vagyis a részecskék a kapott töltésre különbözőképpen reagálnak. Tudvalevő, hogy ellentett töltéssel ellátott testek egymáshoz tapadnak, míg az ellenkező előjelű töltéssel bíró testek egymástól távolodni igyekeznek, ha már most a szeparátorban keverék egyik anyagát oly töltéssel látjuk el, mely egyenlő nemű azon test töltésével, amelyen nyugszanak, míg a keverék másik részecskéi ellentett nemű töltést kapnak, akkor az egynemű részek egymástól elrepülnek, míg a különműek egymáshoz tapadnak. A fentelölő készüléke szintén ezen az elven alapszik. Az anyag egy oly elektróda felületen halad keresztül, melynek első felében sugárzó kisülések történnek, míg a mező másik részében csupán statikus feszültség uralkodik, a keverék elkülönített részeit külön-külön gyűjtjük össze.

Pályázat.

Az országos magyar bányászati és kohó egyesület borsod-gömöri osztálya által Rozsnyó rendezett tanácsu bányavárosban létesítendő és I. évi szeptember hó 1-én működését kezdő állású bányaiskolai számára az igazgató szaktanári állás betöltésére pályázatot hirdet.

Ezen állásra 4000 korona fizetés és 600 korona lakáspénzzel van egybekötve.

Folyamodó köteles hitelesen igazolni, hogy magyar állampolgár a magyar nyelvet szóban és írásban felelősen bírja, bányászati főiskolát jó sikerrel végzett, több évi bányászati gyakorlattal bír, oly egészségi állapottal rendelkezik, hogy szolgálatán fizikai tekintetben is teljesen megfeleljen.

A többi pályázati feltételek nézhetőek meg. Felkérem pályázni szándékozó szaktársakat, hogy folyamodványaikat legkésőbbben I. áprili. hó 15-ig hozzám küldjék be.

Rozsnyó, 1909. március hó.

Branszky Vendel,
bányaiskolai bizottság
elnöke.

MEGHIVÓ

a Mélyfurási és földgáz részvénytársaság

ezennel meghívja t. részvényeseit Budapesten saját hivatalos helyiségében (VI. Podmaniczky-utca 27.) 1909 március hó 22. napjának délutáni 6 óraker tartandó **RENDES KÖZGYÜLÉSÉRE**, melynek napirendje a következő:

1. Az évi igazgatósági és felügyelő-bizottsági jelentés és abban foglalt indítványok tárgyalása, 2. Évi számadások felülvizsgálása, felmentvény megadása, a mérleg megállapítása és a tiszta nyereség hovatfordítása iránti indítvány feletti határozathozatal. 3. A felügyelő-bizottság díjazásának megállapítása. 4. A felügyelő-bizottság tagjainak megválasztása.

A közgyűlésen résztvenni kívánó részvényesek tartoznak részvényeiket a még le nem járt szelvényekkel együtt 3 nappal a közgyűlési határnap előtt a társaság budapesti pénztáránál (VI. Podmaniczky-utca 27.), vagy a Budapest, III. ker. takarékpénztáránál (III. Lajos-utca 183.) letenni. A letett részvényekről elismervény adatik, mely igazolásul szolgál közgyűlésen való részvételre.

Mélyfurási és földgáz részvénytársaság.

FÉMÁRUGYÁR részvénytársaság

ERZSÉBETFALVA.

TELEFON: BUDAPEST 67-67. SZ.

✂ MÉLYFURÁSOKAT ELVÁLLAL ✂ —és furóeszközöket szállít—

ALBERT FAUCK & CIE

III./2. VORDERE ZOLLAMTSSTRASSE II. WIEN.

—Magyarországi képviselő:

HERZOG ÖDÖN okleveles mérnök

Budapest, VII., Erzsébet-körút 26. * TELEFON 104-07.

Eladók

értékes, adományozott vas, mángán réz- és kénkovand bányák, közvetlen vevőknek, a kötendő szerződések kellő előleggel való biztosításának feltétele mellett.

Levélbeli megkeresések: —

CSONGVAY BÉLA, Csegez
utoisó posta Várfalva intézendők.

Találmányokat szabadalmaztat

és értékesít; védjegy és mintaoltalmat kieszközöl az összes államokban

PATAKY VILMOS hites szabadalmi ügyvivő **BUDAPEST, IV., Eszű-út 3.**

Saját szabadalmi irodák a külföldön: BERLIN W. Leipzigerstrasse 112.
PARIS, 58. rue Lafayette, AMSTERDAM, Kaisersgracht 209.

◆◆ TELEFON 89-22.

Magyar királyi államvasutak
73924/909. számhoz.

Pályázati hirdetmény.

A magyar királyi államvasutak igazgatósága az 1909. évi augusztus hó 1-től 1910. évi július hó végéig, esetleg a következő két évben, tehát 1912. évi július hó végéig évenként szükséges, mintegy 39.000 kg. kőolaj szállítására czennel nyilvános pályázatot hirdet.

Az igazgatóságnak jogában álland az átengedett mennyiségből évenként 10% erejéig többet vagy kevesebbet megrendelni.

Ajánlat teendő külön egy évi és külön három évi szállításra és tehető az egész vagy részmenyiségekre is.

Az évenként egy koronás magyar okmánybellel ellátott ajánlatok lezárva és cég pecsétjével lepecsételve legkésőbb 1909. évi április 14-én déli 12 óráig a magyar kir. államvasutak igazgatóságának anyag és leltárbeszerzési szakosztályánál benyújtandók vagy postán oda beküldendők.

Bánatpénz gyanánt az ajánlott anyag értékének 5%-a legkésőbb 1909. évi április hó 13-án déli 12 óráig a magyar királyi államvasutak budapesti főpénztáránál leteendő.

Szállításra nézve mérvadók és kötelezők a 122291/96. sz. általános anyagszállítási és a kőolajra vonatkozó 138882/904. számú különleges feltevélek.

A pályázatra, valamint a szállításra vonatkozó egyéb részletes módok az ajánlati felhívásban foglaltatnak, mely az igazgatóság anyag- és leltárbeszerzési szakosztályánál, valamint az üzletvezetőségeknél megtekinthető.

Ezen ajánlati felhívást az ajánlatot tenni szándékozóknak a fentnevezett anyag- és leltárbeszerzési szakosztály ingyen adja ki, vagy kívánságára postán is megküldi.

Budapesten, 1909. március hóban

Az igazgatóság.

(Utánnnyomás nem díjaztatik.)

Magyar királyi államvasutak

Igazgatóság.
52155/CIII. szám.

A magyar királyi államvasutak igazgatóságától nyert értesítés szerint folyó évi március hó 1-től kezdve a sopron—kőszegi helyi érdekű vasut Lakompak, Sopronkeresztur és Sopronnyék-Harácsony állomásáról a cs. kir. szab. déli vaspálya társaság Wien állomására Harka-Kopházán és Wiener Neustadton át személyvonatu III. oszt. menetjegyek 4.—, 3.70 és 3.90 korona rendes áron léptetnek életbe.

Ily menetjegyek a fordított utirányban — Wienről—Lakompakra, Sopronkereszturra és Sopronnyék-Harácsonyra is fognak kiadatni.

Buda, est, 1909. február hó 25-én.

A kereskedelmi főosztály:
az igazgató helyett:

Méhely,

kir. tanácsos, főfelügyelő.

Magy kir. államvasutak

Igazgatóság
47183.
CIII.

Uj személydijszabás életbeléptetése.

A magyar királyi államvasutak igazgatóságától vett értesítés szerint a Duna—ipolyvölgyi h. é vasuton a megnyitás napjától zónarendszerű személydijszabás lép érvénybe.

Az új személydijszabás, a m. kir. államvasutak dijszabás elárúsító irodájában (Budapest, Csengery-utca 33. szám) 20 fillérért lesz kapható.

Budapest, 1909. március 1.

Az igazgatóság.

(Utánnnyomás nem díjaztatik.)

Magyar királyi államvasutak

Igazgatóság
ad. 223787/08.
CIII.

A magyar királyi államvasutak igazgatóságától nyert értesítés szerint a magyar vasuti személyforgalom 1904. évi február hó 1-től érvényes I. dijszabási füzetének B. rész III. fejezete szerint a magas Tátrába kiadásra kerülő mérsékelt áru menettérti évadjegyek érvénytartama az 1909. évi nyári idénytől kezdődőleg kísérletképen 30 napról 45 napra hosszabbított meg.

Budapest, 1909. március 10-én.

Az igazgatóság.

(Utánnnyomás nem díjaztatik.)

MEGHÍVÓ.

A Szápári kőszénbánya részv.-társ. igazgatósága részvényeseit ezennel meghívja az 1909. évi március hó 25-én délelőtt 10 órakor V. Árpád-utca 7. szám alatti tanácsstermben megtartandó **RENDKIVÜLI KÖZGYŰLÉSÉRE.**

Tárgysorozat: 1. Elsőbbségi kötvények kibocsátása és erre vonatkozó alapszabálymódosítások. 2. Az alapszabályok 20. §-ának módosítása és az igazgatóság tagjai számának 12-re való emelése. 3. Esetleges indítványok tárgyalása.

Azon részvényes, a ki a közgyűlésen résztvenni kíván, tartozik részvényeit az alapszabályok 8. §-a szerinti határidőn belül Schreiber D. és fiai cégnél (V. Árpád-utca 7.) letétbe helyezni. **Az igazgatóság.**

≡ Bánya- és ≡ alagut-lámpák,

préselve és autogénnel forrasztva 40 különböző minőségben és nagyságban kaphatók acélból és más fémekből

PIUS PIRRINGER
bánya és alagut-lámpa gyára
GRAZ, Strauchergasse 16 a.

Illusztrált árjegyzék ingyen és bérmentve.

Takarékoshodjék!**Takarékoshodjék!****A gummitalp**

hárommnyi ideig eltart, mint a bőrtalp és sarok, eltekintve az elismert óriási előnyeitől. ≡

Cipőre, csizmára, ha annak talpa már elviselt, esetleg lyukas is, új gummitalp és sarokkal ellátva 5 korona.

Sárcipők

javitása (vulkanizálás) forrasztás útján. Kizárólag **forró uton** való vulkanizálás.

Mindenfajta tömlők és csövek ha rosszak, ismét használhatóvá alkottatnak. — Pneumatik javítások és új antiderapant felvulkanizálás. ≡

Automobil és kocsipneumatik javítása.

„AUTOMOBILIA“

ELSŐ MAGYAR PNEUMATIK JAVÍTÓ-MŰHELY

VII., Vörösmarty-u. 20. (KEMÉNY és FISCHEL)

TELEFON 105—08.

Bányaszakértő és ≡ vizet felfedező ≡

50 évi bányászati és geológiai tapasztalatokkal rendelkező szakértő, a ki e téren megjárta Mexikót, Németországot csak közelebről, Romániát és Szibériának arany-bányászatait, a leggyorsabban vizsgál és becsül meg mindenfajta bányaterületeket, érc, ásvány, szén, petróleum vagy víz előfordulásra és műre, valóságra, legmérsékeltőbb díjazás mellett.

Cim: **K. Rác Károly, Perbete** Komárom m.

Vizmentes olajköpenyek

övvel és lovagló-szíccel.

A legjobb védekezés szél és vihar ellen

III. minőségű, kámzsával 9 márka

II. minőségű, kámzsával 11 márka

I. minőségű, kámzsával 15 márka

Az 5 évvel ezelőtt szállított 600 körgallér és köpenye; minden tekintetben megelégedésemre szolgáltak, mert vízhatatlanságukat és tartóságukat tökéletesen megtartották.

Berlin-Moabit, 1904.

május havában.

C. BOLLE.

Vizmentes munkás sátrak.

Rittergut Carwo. A küldött 20 köpenyt általában dícsérik.

Loden-ruhák.

Kocsi- és ló akarók.

Auto-ruhák.

Csatornajáró gummi csizmák

80 90 100 cm. hosszú

párja 30 34 37 márka

Körgallérok

75 80 90 100 110 120

FERD. JAKOB Kö.n. H.

mk 6.50 6.75 7.50 8.50 9.75 11.50

ÁLDOR SZIGFRID

magyar mélyfuró vállalata.

BUDAPESTEN, VI., Liszt Ferencz-tér 14. sz.

Elvállal sima és mélyfurásokat szén, petróleum, víz, káll és ásványok után kezelettséggel bármily mélység tekintetében és bármily rendszer szerint, esetleg észzeedéssel.

● ● Expertizek, közbenjárás vételeknél és eladásoknál. ● ●

SZABADALMI

és védjegyjogtalom kieszközlése az összes kulturállamban

ADLER MIKSA okleveles gépészmérnök

hites szabadalmi ügyvivő

BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-ÚT 51.

Telefon 106—55.

Telefon 106—55

Társat fogadok

egy bányamérnököt a hematit bányámhoz (vöröskő) a mely manganra vezet. Bővebb felvilágosítást

Opreán Lázár tanító nyujt **Záránd,** Arad m.

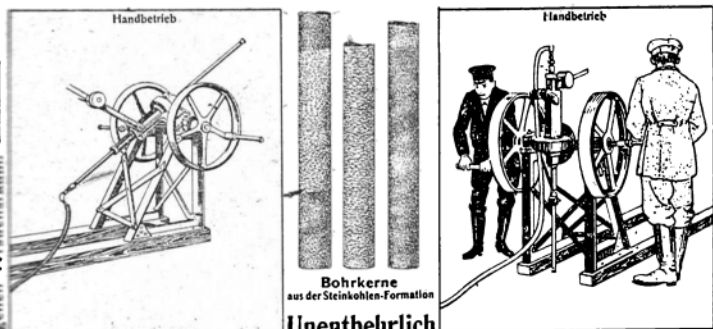
Eladok 5 kuxot

arany bányából, mely tonnánként 15 gramm színaranyat tartalmaz.

Cim: **Opreán Lázár** tanító **Záránd** (Arad m.)

Kombinierte Gesteinsbohrmaschine für Hand- und Kraftbetrieb

Syst. „Craelius“

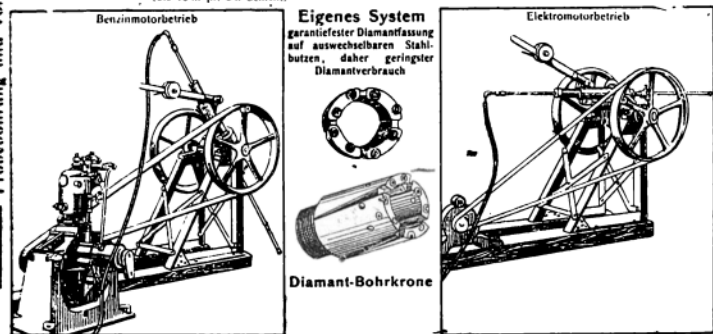
Bohrkerne aus der Steinkohlen-Formation

Unentbehrlich

für Bergwerke, Gruben, Steinbrüche, Kalk-Zementwerke, Schürfgesellschaften etc. bohrt in jeder Richtung bis 250 m tief und darüber.

Volle Kerngewinnung daher genauestes Bild der durchteuften Schichten.

Geringster Kraftverbrauch - Einfach und solid - Keine Reparaturen
Höchste Leistung (bis 10 m pr. 8 h Schicht) Kleinsten Raumbedarf (2 2 · 2 m)

LANGE LORCKE & Co.
Diamantwerkzeug-Fabrik
BRIEG, Bez. Breslau.

*ernsprecher 14.

Telegramm-Adress:
Lange Lorcke, Brieg, Bez. Breslau.

MEGHIVÁS

a Dunántuli kőszénbánya részvénytársaság

részvényeseinek 1909. március 31-én délután 3 órakor Budapesten, V., Nádor-utca 12. szám alatt a Magyar általános hitelbank helyiségében tartandó **RENDES KÖZGYÜLÉSÉRE.**

A tanácskozás tárgyai: 1. Az igazgatóság jelentésének és az 1908. üzletvi mérleg előterjesztése. 2. A felügyelő-bizottság jelentése az 1908. üzletvire felállított számadás és mérleg megvizsgálásáról és a felmentés megadása az igazgatóság és a felügyelő-bizottság részére. 3. Az igazgatóság és felügyelő-bizottság választása.

Azon részvényesek, kik a közgyűlésen személyesen vagy képviselők által résztvenni kívánnak, tartoznak részvényeiket, még le nem járt szelvényekkel együtt, 8 nappal a közgyűlés megtartására kitűzött határnap előtt budapesti m. kir. állampénztárnál (IX., vámpalota) letenni. A letett részvényekről elismervény és egy igazolólap állittatik ki a közgyűlésen való részvétel igazolására. A felügyelő-bizottság által megvizsgált mérleg, a közgyűlést nyolc nappal megelőzőleg a hivatalos lapban közzététetik.

Budapest, 1909 március 15.

A Dunántuli Kőszénbánya Részvénytársaság igazgatósága.

MAGYAR-BELGA FÉMIPARGYÁR R.-T.

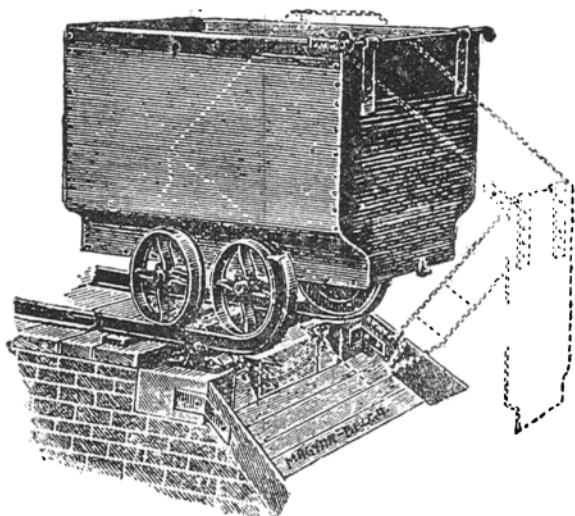
BUDAPEST, VI., Hungária-körut 115-117.

Elvállalja mindennemű

Bánya-vasutak

tervezését, nyomjelzését és teljes kiépítését és az összes anyagok, mint sinek, kapcsolószerkezetek, kocsik, váltók, fordítókorongok, mozdonyok stb. szállítását.

Használt anyagok állandóan készleten
vannak és bérbe is adatnak.

VAJDA IGNÁCZ

ékszerész és órás

= Budapest, =
Erzsébet-körút 7.

Arany és drágaköveszerek,
Zsebórák, inga és faliórák
Tessék árjegyzéket kérni.

Alaptőke 500,000 korona.

Alaptőke 500,000 korona.

LAPP-FÉLE SZABADALOM.
Aranyérem. Berlin 1907.

Lapp Henrik-féle Mélyfurások, Bányatelepek és mélyművek magy. részv.-társaság

Iroda:
Báthory-utca 3. sz.

BUDAPEST

Műhelyek:
X. ker., Kőbányai-ut.

Mélyfurások

kivitele. Szén, ércz, kősz, kálisó furások. — Sós viz, földolaj, földgáz, kénsav, ásványviz, haszon- és ivóvíz furása és termelése nagy átmérőjű furólyukakkal. — Furások légvezetés és egyén célokra. — Eddigélé mintegy 600 mélyfurás készült egészebb 1512 méter mélységig a Lapp-féle szabadalom szerint. Legnagyobb jótállás. — **Legjobb hírű ilyenmű vállalat.** — **Magfúrás.** — **Gyártás:** Teljes mélyfuró-berendezések bármily rendszerű gőz- és kézi-üzemre. — Számos szabadalom. — Egyes szerszám és alkatrész mélyfuró kutópités és visszállításra.

TITANIT

BIZTONSÁGI ROBBANTÓSZER-GYÁR

CEIPEK és TÁRSAI TRENCSÉN.

Az első biztonsági robbantószer Magyarországon. A „Titanit” ütés, hő, surlódás, nyomás által teljesen érzéketlen. A „Titanit” nem lagy meg. Robbantó erejére, robbantási képességére nézve az eddig ismert összes brizans robbantó-anyagokkal versenyez. Kezelése egyszerű és teljesen veszélytelen. A Titanitra nem vonatkoznak keresk. és belügyminiszteriumok azon övrendeletei, melyek a többi robbantószerre nézve elengedhetetlenek. Vasúti és gőzhajóállomásokon a szállítmányok mint bármely más szállítmányok

kezelhetnek. De a fogyasztóknál is bárhol elhelyezhető. Szállítás nem úgy mint a többi robbantószerké, hanem bármely vonattal, vagy hajóval és bármely időben történhetik. A Titanit ára a robbantószernek napi árát sohasem fogja túlhaladni. Kísérleteket a gyár műszaki mérnöke bármikor és bárhol a gyár költségén szívesen végez és a Titanit fenti előnyeit be is igazolja. Az államnak első szaktekintélyei is megerősítették a Titanitnak itt felhozott összes kiváló tulajdonait és előnyeit. A gyár január óta üzemben van.

Egyébb felvilágosítással készséggel szolgál a gyár igazgatósága és kereskedelmi képviselője:

✂ BUDAPEST, IV. KER., IRÁNYI-UTCZA 8. SZÁM. ✂